

ལེགས་དགུ་པ། ལུ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ།

ГЛАВА 9. ГРУППА КХАНДЫ

དེ་ནས་དྲང་སྲོང་འགྲོ་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་འདི་རྒྱུད་ཅེས་གསུངས་སོ། ། གྲེ་དྲང་སྲོང་ཆེན་པོ་ཉོན་ཅིག ། ལུ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་སྐྱུར་
ཐབས་བསྟན་པར་བྱ། །

Then again Sage Rigpai Yeshe (*rig pa'i ye shes*) said this words, “O Great Sage, listen. The section on methods for compounding *khanda* shall be revealed.

Затем снова мудрец (*drang srong*) Ригпей Еше (*rig pa'i ye shes*) произнёс: «О великий мудрец, слушай! Далее следует изложить способы приготовления [лекарств] группы кханды.

དང་པོ་འབའ་སམ་ལུ་སྐྱུར་བ་ནི། ལྷོ་སྐྱེན་ཐང་སྐྱེན་བསེལ་ཀྱན་ལུ་སྐྱུར་། ལྷོ་སྐྱེན་མཁྱིམ་སྐྱེན་ལ་ཚར་བཏབ་པ་
ཡིས། ལྷོ་བའི་རིགས་སྐྱུར་བ་ཐམས་ཅད་སེལ། །

First, the compounding of '*ba'i sam khanda* involves preparing khanda made from herbs, shrubs and other cool natured medicinal ingredients. Addind *rtsi sman* and *mkhris pa* treating medicines, cures all kinds of hot disorders.

Первое, приготовление «*'ba' sam khaNDa*». Все прохладные лекарственные травы (*sngo sman*) и лекарственные многолетники (*thang sman*) переводят в кханду. Лекарственные экстракты (*rtsi sman*) и лекарства против трипа кладут как добавку. Такие кханды устраняют все виды того, что обернулось жаром.

སྐྱོ་ཡི་ལུ་ལྷོ་བསེལ་གྱི་སྐྱོ་སྐྱོ་ཆོགས། བྲག་ལྷན་ལུ་སྐྱུར་བས་ཚད་པ་འཛོམས། །

sNgo yi khanda prepared by mixing *brag zhun khanda* with various cool natured herbs, eliminates hot disorders.

1 Кханда из трав «*sngo'i khaNDa*». Разные прохладные травы и *brag zhun* перевести в кханду. Это подавляет жар.

མ་ཚེའི་ཁར་རེ་སྐོན་བྲག་སྐོས་པ། རི་དང་སྐྱངས་ཀྱི་རྟ་ཕྱགས་དར་ཡ་ཀམ། བསེར་ཁ་བ་མོས་མ་ཕོག་རྩ་ལོར་
བཅས། ཁར་མ་རྣམས་ཀུན་གྱི་མ་ཚེར་བཟང་། །

rMa rtsi'i khanda, prepared from the leaves and roots of *re skon*, *brag spos*, *rta lpags* grown on hills and plains, and *dar ya kan*, not affected by cold wind, snow and frost, is an effective ointment for healing wounds of all kinds.

2 Кханда - бальзам для ран «*rma rtsi'i khaNDa*». Кханда из листьев и корней не побитых инеем *re skon*, *brag spos*, горного и долинного *rta lpags*, *dar ya kan* - прекрасный бальзам для любых ран.

རེ་རལ་གསུམ་དང་བཅད་འབྱོར་རྣམ་པ་གསུམ། རྟ་ཕྱགས་རེ་སྐོན་སྐོལ་གོང་དར་ཡ་ཀམ། ཡུ་བི་ཤ་དང་ཆོར་སྒོན་རྩ་རྩ་
དང་། རྩོ་ཡི་ཚ་བ་གསུམ་ལ་ཁར་བྱ། ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་གང་མཐིས་སྣ་ཁ་ཚར་གདབ། ཤལ་རུས་མགོ་དང་ཡན་ལག་མ་ཀུན་
གསོ། །

Khanda prepared from the three kinds of *re ral*, the three kinds of *bcad 'byor*, *rta lpags*, *re skon*, *srol gong*, *dar ya kan*, *a bi sha*, *tsher sngon*, *chu rtsa* and *sngo yi tsha ba gsum* (the three hot medicinal herbs), adding *gur kum*, *cu gang* and various kind of *mkhris* (bile), heals wounds of the muscle tissues, bones, head and limbs.

3 Сделать кханду из трёх видов *re ral*, трёх видов «соединяющих разорванное» (*bcad 'byor*), *rta lpags*, *re skon*, *srol gong*, *dar ya kan*, *a bi sha*, *tsher sngon*, *chu rtsa* и трёх жгучих трав (*sngo yi tsha ba gsum*) с добавлением *gur kum*, *cu gang* и разных видов желчи исцеляет любые раны мышц, костей, головы и конечностей.

བཤམ་སྐྱེན་ལྟུང་དུང་བྱིད་ཐར་རུ་དང་། །སྐྱོན་བྱ་སྐྱོན་བྱ་ལྷུམ་ཅ་ཅི་སྟག་མོ། །དར་དོང་ག་མྱི་ལྟུང་དང་། །ཨ་རུ་མཚུ་སྟུང་
བ་ཚུ་ལྟུང་བ། །འཇམ་ལ་རྗོ་སྟེ་མཚོག་ཏུ་དུམ་ཚུ་སྟུང་། །

bShal sman khanda prepared from *dur byid*, *thar nu*, *sngon bu*, *khron bu*, *lcum rtsa*, *tsi stag mo*, *danda*, *dong ga*, *shri khanda* and *a ru mchu snyung* in *ba chu* (cow's urine), due to its smooth and sharp qualities, is an excellent remedy for evacuating *dmu chu*.

4 Слабительная кханда «*bshal sman khaNDa*». Сделать кханду из *dur byid*, *thar nu*, *sngon bu*, *khron bu*, *lcum rtsa*, *tsi stag mo*, *danDa*, *dong ga*, *shri khaNDa*, *a ru mchu snyung* на коровьей моче. Мягкая, но острая, она наилучшим образом вычищает мучху (*dmu chu*).

ཐར་རུ་ལྟུང་བཅས་ཚོད་ཅ་བ་བཀོས། །དུང་བྱིད་འཕྲོད་ཅམ་རྟོང་ལེན་ཚུ་རུག་པ། །སྐྱོན་བྱ་ལེགས་བཏོན་ལྟུང་བདུད་ཅི་
བར་། །མི་སྐྱེག་མི་འབྱིང་མི་འབྲམས་ཚུ་མི་གཞོད། །ནམ་ཟླ་ཚ་གང་ན་སོ་རྟན་གཞོན་མེད། །

Thar nu khanda prepared by extracting the essence from roots of *thar nu*, collected after harvesting time, a small portion of *dur byid*, *hong len* and *chu rug pa*, also known as *bDud rtsi zar khanda* does not cause vomiting, stagnation, excessive diarrhea and edema. It is applicable in both hot and cold seasons, and for both old and young ages.

5 «*bdud rtsi zar*» - кханда из тщательно вытянутого сока корней *thar nu*, выкопанных после сбора урожая, в сочетании с *dur byid*, *hong len* и *chu rug pa* не вызывает рвоты, распирания, мазания, отёков, применима и в жаркий, и в холодный сезон, и старикам, и молодым.

མཁྱིས་པའི་ལྟུང་མི་དོམ་པག་པ་སྟུང་། །གཡག་དང་འབྲེ་མཁྱིས་མཚོ་ཚོས་བྲག་སྟོས་པ། །ལྟུང་གུར་གུམ་ལ་ཚར་བཏབ་
བ་ཡིས། །སྐྱ་ཁྲག་སྟོ་ཁྲག་མངལ་ཁྲག་ཅ་ལ་ཤོར། །ཁྲག་ཏུ་འབྲེ་སྐྱེག་མ་ལུས་གཙོད་པར་བྱེད། །

mKhris pa'i khanda prepared from *mi mkhris* (bile of humans), *dom mkhris* (bile of bears), *phag mkhris* (bile of pigs), *glang mkhris* (bile of oxen), *gyag mkhris* (bile of yak) and '*phyi mkhris*(marmots bile), and *mtshe*, *tshos* and *brag spos*, with the addition of *gur kum*, stops all kings of bleedings from the nose, lungs, uterus, ruptured blood vessels, vomiting of blood and bloody diarrhea.

6 Кханда из желчи «*mkhris pa'i khaNDa*». В кханду из желчи человека, медведя, свиньи, быка, яка, сурка и *mtshe, tshos, brag spos* добавить *gur gum*. Это останавливает любые кровотечения - носовые, легочные, маточные, кровотечение из сосудов, а также кровавую рвоту и диарею.

བྲག་ལྷན་ལྟུང་བྲག་ལྷན་ལྷུང་སྤངས་ལ། །ས་མེད་ལུ་བ་ལེགས་བཅགས་མ་འདྲེགས་བསྐྱ། །པོ་བ་མཚན་པ་མཁལ་ཚད་
མིག་ནད་དང་། །ཁྱུ་འགགས་སྐྱུག་པོ་དུག་ཚད་སེལ་བའི་མཚོག།

Brag zhun khanda, prepared by soaking *brag zhun* in water, and collecting the infusion while removing the soiled portions through a sieve, and then concentrating it without burning the ingredients, is effective for curing hot disorders of the stomach, liver, kidneys, and eye disorders, 'gags, *bad kan smug po*, and poisoning associated with hot disorders.

7 Кханда мумиё «*brag zhun khaNDa*». Замочить *brag zhun* в воде, тщательно процедить, чтобы не попала земля, и сгустить, чтобы не пригорело. Это наилучшее средство против жара желудка, печени и почек, болезней глаз, задержки мочи, мугпо (*smug po*) и жара отравлений.

བ་གསར་དམར་སེར་ཁྱུ་ལ་ལྟུང་བ། །སྐྱུ་ཅེ་བ་འོར་ནད་དམུ་ཁྱུ་མཛོེ་ནད་དང་། །དབྱིག་དུག་ཚད་རྫོགས་ཁྱུ་སེར་མ་ལུས་
སྐྱོད་།།

Khanda, prepared from the urine of a young reddish-yellow cow evacuates all kinds of *chu ser* disorders, including *skya rbab*, 'or, *dmu chu, mdze*, precious stone poisoning, turbid hot disorders, etc.

8 Перевести в кханду мочу молодой рыжей коровы. Это выводит кьябаб (*skya rbab*), ор ('or), мучху (*dmu chu*), дзе (*mdze nad*), отравление драгоценностями, мутный жар и все болезни чхусер.

སྒར་བུའི་ལྗང་འབྲས་བུ་བཙུག་ལྟ་བུ་ལ། །རྩམ་བ་ལྷུངས་ལ་ལུ་བ་ལྗང་བཟུ། །སློ་ནད་བད་ཀན་ལྷག་སྐན་འདྲིལ་བ་
བཞིག།

sTar bu khanda, prepared by boiling the fruit and removing the pit, then concentrating the decoction into a *khanda*, cures lung disorders, *bad kan* disorders and disintegrated *khrag skran* (blood tumors).

9 Кханда из *star bu*. Сварить ягоды, косточки отделить, а жидкость сгустить в кханду. Это лечит болезни лёгких, бекен и разрушает кровяные опухоли трагрен (*khrag skran*).

ཤུག་པའི་འབྲས་བུ་ལྗང་བུ་རམ་སྐྱར། །རྐང་ལག་ཚུ་སེར་ཚ་བ་ཐམས་ཅད་སྦྱིམ། །

Preparing *khanda* from the fruits of *shug pa* with *bu ram*, dries up *chu ser* disorders of the extremities due to hot disorders.

10 Кханда из ягод *shug pa* вместе с бурам высушивает весь жар чхусер рук и ног.

ར་མཉེ་ལྷ་བའི་ལྗང་བུ་རམ་སྐྱར། །མཁལ་རྐྱེད་སྐྱོ་ཚུ་སེར་གང་བ་འཇོམས། །

Khanda of *ra mnye* and *lca ba* with *bu ram*, eliminates the accumulation of *chu ser* associated with cold disorders affecting the lower part of the body, including the kidneys and the waist.

11 Кханда из *ra mnye* и *lca ba* с бурам подавляет холодный чхусер нижней части тела, поясницы и почек.

སེང་ལྷེང་ལྗང་མཛེ་ལ་མཚོག་ཏུ་པན། །

Seng ldeng khanda is the best remedy for treating *mdze*.

12 Кханда из *seng lden* отлично помогает при болезни дзе (*mdze nad*).

ལྷམ་བུ་ཟངས་ཚེའི་ཁར་མཁྲིས་ནད་སེལ།།

Preparing *khanda* from *ldum bu re ral* and *zangs rtsi* cures *mkhris pa* disorders.

13 Кханда из *ldum bu [re ral]* и *zangs rtsi* устраняет болезни трипа.

སྐྱེར་པའི་ཁར་མིག་ནད་བདུད་ཚི་ཡིན།།

sKyer pa'i khanda is like nectar for curing eye disorders.

14 Кханда из *skyer pa* - нектар при болезнях глаз.

འབམ་པོའི་ཁར་ཁོང་འབྲས་བཤེག་པར་བྱེད།།

'Bam po'i khanda disintegrates *'bras* of the visceral organs.

15 Кханда из *'bam po* разрушает злокачественный дре внутренностей (*khong 'bras*).

དུ་བ་རྟ་སྐངས་སྐྱུ་ཚེའི་ཁར་ལ། བྱི་ཏང་ག་དང་ཤིང་ཀུན་ཚོ་ཏ་ཀ། འདུག་སྣ་སྦྱར་བས་སྲིན་ཐོར་ཤ་བཀྲ་སེལ།།

Adding *byi tang ga*, *shing kun*, *tsi tra ka* and various kinds of *dug* to the *khanda* prepared from *dwa ba*, *rta sbangs* (horse dung) and *sbru rtsa* cures acne and vitiligo.

16. Кханда из *dwa ba*, конского навоза и *sbru rtsa* с добавлением *byi tang ga*, *shing kun*, *tsi tra ka* и разных ядов устраняет угревую сыпь (*srin thor*) и щатра (*sha bkra*).

དེ་སོགས་ཁར་མེ་ཚན་སྦྱར་བའི་ཐབས། །ས་བཤལ་ཁམ་ལྷམ་བུ་ཟངས་བཙོས་ཁུ་བ་བཏོན། །ར་མས་ལེགས་བཙགས་གཙང་མའི་རྩ་ནང་བསྐྱུ། །མ་འདྲེགས་དགྲུག་ཅིང་སྦྱོ་མ་ལྷུ་ནག་ཅན། །དེ་དུས་ཕོག་ལ་ཐིགས་གཅིག་དོ་སྤོང་ལྷག་དེ་གང་དེའི་དུ་བ་བཏུབ་ན་ཚོས་ཚད་ཡིན། །མཐའ་ཡི་འདྲེགས་པ་མི་བཏང་དོད་བྱུར་བཙོལ། །ཞེས་གསུངས་སོ།།

The methods for preparing these *khanda* are as follows: Clean the soiled portion of the ingredients, smash them roughly, and boil them in water to extract their essence. Sieve the decoction through the tail hair of an animal into a clay pot, subsequently boil it and stir well, without overheating it. When it turns into a paste-like concentrate with dark bubbles, it is time to remove the pot and place a drop of the concentrate on a stone. On cooling down, if it can be rolled, this indicates that the boiling process has reached its standard level. Store it warm, once the burned portions have been removed from around the pot.” Thus it was said.

Методика приготовления этих и других лекарств группы кханда. [Сырьё] промыть, грубо измельчить, сварить и слить сок. Тщательно процедить через волосяное сито, чистую часть сгустить в горшке. Мешать, чтобы не пригорело. Когда станет как каша и пойдут тёмные пузыри, капнуть на [холодный] камень, если после остывания она скатывается в шарик, значит хватит варить. То, что пристало к стенкам не берут, положить на хранение тёплым.» Так сказано.

བདུད་ཚེ་སྒྲིང་པོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་འཇུག་མེ་ཚན་བསྟན་པའི་ལེའུ་སྟེ་དགུ་པའོ།།

This is the ninth chapter, which reveals the section on *khanda*, from the Secret Quintessential Instructions on the Eight Branches of the Ambrosia Essence Tantra.

Это девятая глава «Группа кханды» из «Экстракта амриты — восьмичленной тантры тайных наставлений».

Translation from Tibetan to English: Men-Tsee-khang ©
перевод с тибетского на русский: Анастасия Теплякова